8. Informasjonstiltak

I denne boken har vi forsøkt å gå gjennom hvordan en fysisk skal sikre og sette i stand gamle veger. Mange ganger vil en føle at en har kommet i mål med prosjektet når dette viktige arbeidet er utført. Skal en også kunne gi andre den kunnskapen og forståelsen som er oppnådd gjennom arbeidet, vil dette kreve at den blir formidlet på en god måte. Det vil med andre ord gjerne være behov for informasjonstiltak i forlengelsen av selve opparbeidingen.

Begynn med å tenke på hvordan folk skal finne ut hvor vegen går. Deretter kan en tenke på hva slags informasjon en skal gi langs vegen og hvordan denne skal presenteres. I dette kapittelet skal vi se på hvordan slike informasjonstiltak kan lages og utformes.

Tenk alltid nøye gjennom hvem som skal nås med informasjonen og finn en form som passer. Legg vekt på kvalitet – framfor kvantitet!

Hvordan finne vegen?

Det hjelper lite å ha opparbeidet en fin, gammel veg dersom ingen finner den. Det er derfor svært viktig med skilting som gjør at folk finner fram til vegen. Dersom en ønsker at vegen skal skiltes som en severdighet med henvisningsskilt fra riks- eller fylkesveg, må en være klar over at slik skilting krever godkjenning av Statens vegvesen i det enkelte fylke. Kontakt vegmyndighetene for avklaring før omfattende planer legges. Detaljerte opplysninger om det-

te temaet finnes i Direktoratet for naturforvaltnings håndbok *Ute-informasjon i naturvern- friluftsliv– og kulturminneområder.*

Naturvern-, veg- og vegtrafikkloven setter begrensninger for hvor omfattende skilting kan være langs veg og utenfor tettbebygde strøk. For tettbebygde strøk gjelder plan og bygningsloven.

Informasjon – for hvem?

Hvem skal bruke informasjonen? Skolebarn, turgåere, syklister eller turister? Hvilke målgrupper som velges har betydning både for innhold, uttrykksform og språk. Det er vanskelig å lage informasjonsmateriell som skal brukes av ulike målgrupper. En må være bevisst hvem en henvender seg til. Dersom vegen tilrettelegges for turister fra andre land, bør teksten oversettes til minst ett annet språk i tillegg til norsk.

Skal informasjonen brukes i undervisningssammenheng, bør det samarbeides med skolen(e) for å lage et opplegg som passer.

Uteinformasjon

Hovedprinsipper for god uteinformasjon:

- Få folk ut i naturen.
- Øke kunnskapen om området.
- Tenk kvalitet – ikke kvantitet.
- Enkelhet framfor kompleksitet.
- Unngå å lage en skiltjungel.
- Vær nøye med plasseringen av skilt, tavler m.m.
- Ta hensyn til lokal byggeskikk/stedegne materialer.
- Sørg for vedlikehold.

I håndbøkene *Ute-informasjon i naturvern- friluftsliv- og kulturminneområder* og *Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv,* er viktige prinsipper om skilting og informasjon i friluftslivsområder beskrevet. I disse bøkene finner en også eksempler på utforming av skilt, produksjon, materialvalg m.m. Det henvises derfor til disse for hvordan dette arbeidet skal gjøres.

Norges landbrukshøgskole – Fagtjenesten – har utarbeidet prinsipper og detaljtegninger for ulike ferdselstiltak, bl.a. av merkepåler og ulik utforming av informasjonstavler. (Tomteutstyr for ferdselstiltak, 1992).

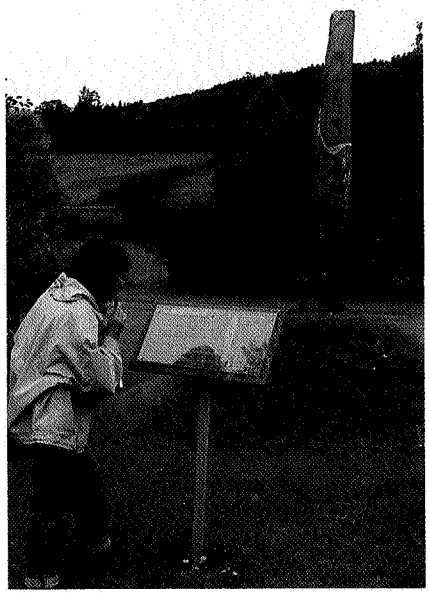
Oppsetting av uteinformasjon som skilt må klareres med grunneier før iverksetting! Dersom det er aktuelt å skilte områder som er fredet etter naturvern- eller kulturminneloven, må de myndighetene som har forvaltningsansvaret forespørres og godkjenne eventuell uteinformasjon som settes opp.

Undersøk hva som finnes av uteinformasjon andre steder. Dette bør gjøres for å sikre en mest mulig ensartet skilting i kommunen/ fylket.

Uteinformasjon krever vedlikehold. Det er derfor en stor fordel om en offentlig instans har ansvar for vedlikehold av skiltene. Dersom det ikke er muligheter eller økonomi til å sikre at uteinformasjonen blir vedlikeholdt, bør den taes ned.

Er det en kommune som gjennomfører et vegprosjekt, er det naturlig at den tar ansvaret for oppsetting og vedlikehold av uteinformasjonen.

Riksantikvaren har det overordnede ansvar for kulturminner og skal gi direktiver for merking av fredete områder. Det er imidlertid fylkeskommunens ansvar å gjennomføre og bekoste merkingen i praksis. For naturminner som er fredet etter naturvernloven, er det miljøvernavdelingene hos Fylkesmannen som har ansvaret for å gjennomføre og bekoste informasjonstiltak. Det overordnede ansvar ligger hos Direktoratet for naturforvaltning. Både fylkesmann og fylkeskommune har en restriktiv holdning til oppsetting av skilt på steder som er vernet. Dersom området er regulert til naturvern- eller friluftslivsformål etter plan- og bygningsloven ligger ansvaret for eventuell uteinformasjon hos den enkelte kommune.

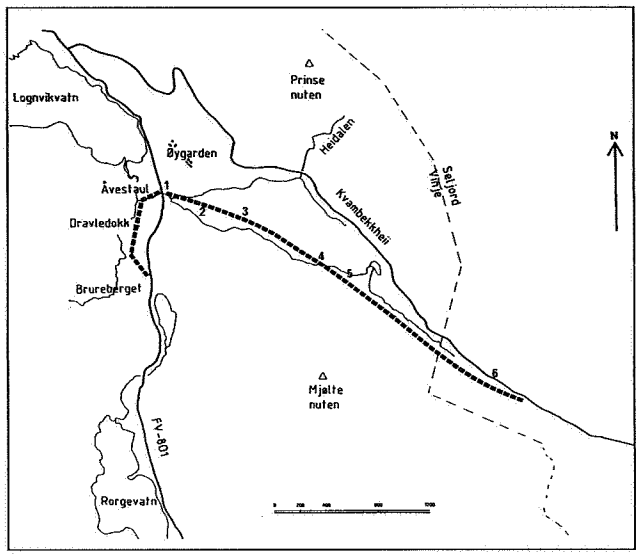
Velg skiltmateriale som har kvalitet, passer til miljøet og er holdbare. Skiltet med informasjon om runesteinen ved Fåberg kirke, Lillehammer, er laget med skifer i kombinasjon med akrylplast. Foto: Kari Møyner.

Brosjyrer, kart m.m.

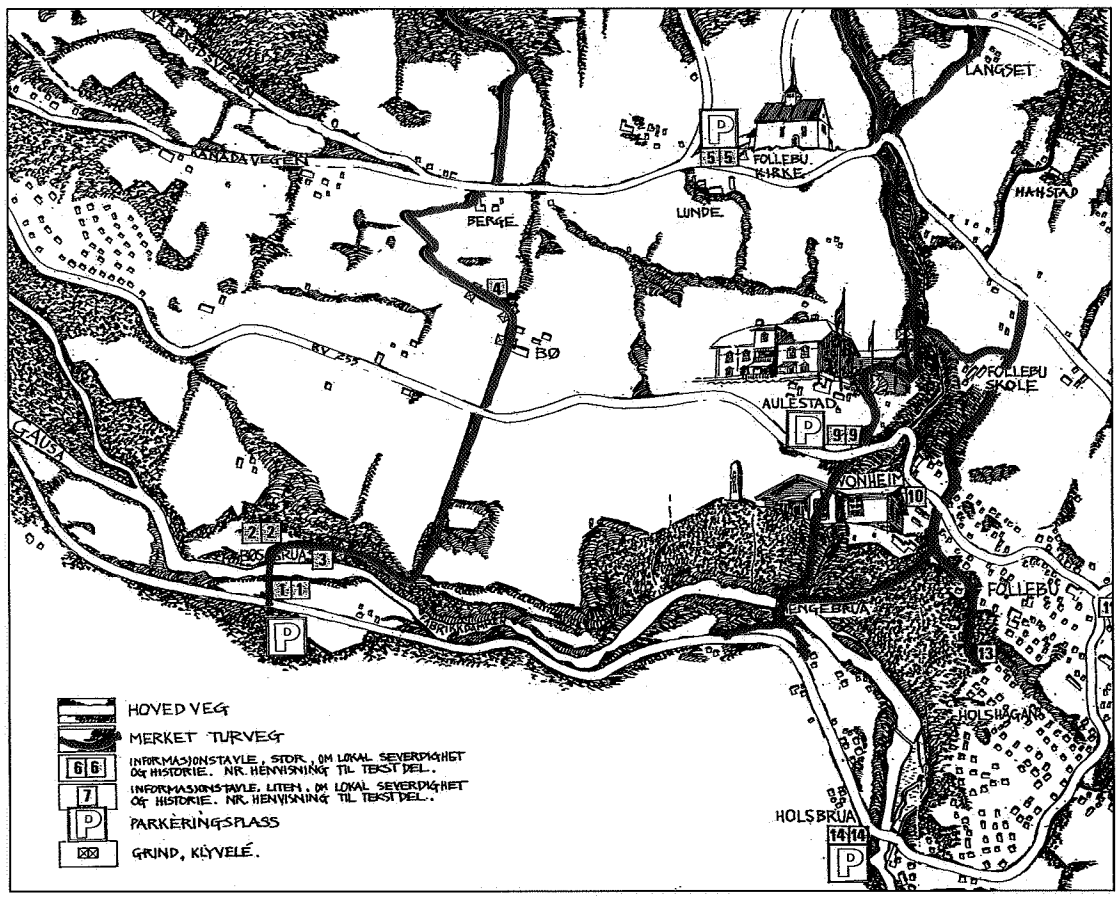
Mange steder vil det verken passe eller være mulig å sette opp uteinformasjon. Det vil da være et godt alternativ å lage brosjyrer, kart, bøker eller kanskje film eller video. Her må de samme kriterier legges til grunn for arbeidet, som er listet opp for uteinformasjon tidligere i dette kapittelet.

Dersom det lages et kart over området med inntegnede turtraseer, kan dette formidles på ulike måter. Der vegen begynner kan det på en informasjonstavle opplyses om hvor man kan henvende seg for å få tak i et slikt kart eller brosjyre. En «ta selv boks» er også et alternativ.

Eksempel fra Rauland historielags brosjyre «Gamle vegar i Rauland», Telemark. Spesielle natur- og kulturforekomster er inntegnet og beskrevet.

Dersom det er flere veger eller lange strekninger som er tilrettelagt vil det være lurt å lage et godt turkart, slik det er gjort over de gamle vegene og gutuene i Follebu, Gausdal kommune.

Gjør informasjonsmateriell langs vegen lett tilgjengelig. Fra Bommestad i Larvik, Vestfold – et tilrettelagt turområde med veger fra ulike tidsepoker. Her får en tak i brosjyre med kart og beskrivelse av vegene. Foto: Kari Møyner.

Flere steder er det laget videoer om gamle veger, bl. a. har Asker historielag laget en god video om kongevegen gjennom Asker kommune. Dersom en går i gang med produksjon av en slik film, kan det formidles stoff som det ikke lar seg gjøre å få fram ved andre informasjonstyper.

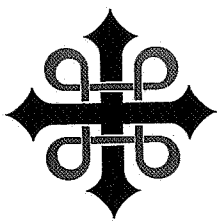
Hva skal formidles?

Det hjelper lite å ha laget verdens fineste skilt dersom det ikke er kvalitet på teksten som står på skiltet. Det samme gjelder selvsagt for alt annet informasjonsmateriell som lages – sats på kvalitet og ikke kvantitet!

Det lar seg ikke gjøre å sette opp noen mal for hva en tekst skal inneholde, men sørg at følgende elementer er med i de tekstene som lages:

- Områdenavn
- Generell og spesiell informasjon
- Kart over området
- Illustrasjoner (bilder og tegninger)
- Ferdselsregler
- Vernebestemmelser
- «Adresserute» (eier, forvaltningsmyndighet)

I tillegg til disse forholdene vil vi minne om regler for godt språkvett. En må være forsiktig med å bruke for mye tekst.

Symbol for merking av pilegrimsleden til Nidaros ble laget i 1993. Hvor og hvordan merket kan settes opp, bestemmes av Riksantikvaren.

En måte å få folk til å bli kjent med tilrettelagte veger på, er å arrangere turmarsjer. Fra «åpningen» av Kongevegen i Nord-Aurdal mot Etnedal, Oppland. Foto: Kari Møyner.

Informasjonen må ikke reduseres til en «glansbildepresentasjon» av vakker natur langs vegen. Ved å verne om de gamle vegene og vegfarene viser en forholdet mennesket - natur, som alltid har eksistert. Det er viktig å formidle kunnskap om helheter og sammenhenger i natur og kultur. Kan en bidra med tankevekkende opplevelser og provosere publikum til å «tenke selv», vil dette også bidra til å få publikum til selv å være aktive for å lære, til selv å gå ut å oppleve, og dermed bidra til økt forståelse om natur- og kulturhistorie.

Som vi har gjort flere ganger i dette kapittelet vil vi henvise til håndboka om uteinformasjon (DN) for å finne detaljer og utfyllende opplysninger om skilting.

«Den Trondhjemske postveg» har et symbol som går igjen på alle skilt som er satt opp langs vegen. Foto: Ingemar Nordstrand.